

## فرا تحلیل خشونت ورزشی در پژوهش‌های ایرانی

شیدا رنجبری<sup>۱</sup>، زهرا علم<sup>۲</sup>، و وحید شجاعی<sup>۳</sup>

تاریخ دریافت: ۱۳۹۷/۰۹/۰۱

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۸/۰۱/۲۰

### چکیده

پژوهش حاضر با هدف فرا تحلیل خشونت ورزشی در پژوهش‌های ایرانی طراحی و اجرا شد. به منظور انجام فرا تحلیل حاضر، سیزده پژوهش مرتبط انتخاب شدند که در سال‌های ۱۳۷۹-۱۳۹۷، با هدف ارزیابی عوامل مؤثر بر خشونت ورزشی انجام و در فصلنامه‌های معتبر داخلی چاپ شده بودند. پژوهش‌های منتخب به روش پیمایشی و در جوامع آماری متفاوت، برحسب سنجه‌های پایا انجام شده‌اند. در گام نخست ارزیابی پژوهش‌های منتخب، مفروضات همگنی و خطای انتشار بررسی شدند که یافته‌ها نشان‌دهنده ناهمگنی اندازه اثر و عدم سوگیری انتشار مطالعات مورد بررسی بود. نتایج پژوهش نشان می‌دهد حمایت تیمی، ازهم‌گسیختگی خانواده، گروه همسالان، کنترل پلیسی، سابقه رفتار مجرمانه، عملکرد رسانه جمعی، ناکامی اجتماعی، پایگاه اقتصادی - اجتماعی، نظارت اجتماعی، انسجام اجتماعی - تیمی، باورهای مذهبی و خرده فرهنگ قومی اندازه اثر معنی داری بر خشونت ورزشی دارند.

**کلیدواژه‌ها:** خشونت، ورزش، خرده فرهنگ قومی، انسجام اجتماعی، فرا تحلیل.



۱. گروه تربیت بدنی، واحد ارومیه، دانشگاه آزاد اسلامی، ارومیه، ایران (نویسنده مسئول)

Email:ranjbarisheida@yahoo.com

۲. گروه تربیت بدنی، واحد رودهن، دانشگاه آزاد اسلامی، رودهن، ایران

۳. گروه تربیت بدنی، واحد ساری، دانشگاه آزاد اسلامی، ساری، ایران

## مقدمه

ورزش به‌عنوان پدیده‌ای اجتماعی، در کنشی متقابل معنا و مفهوم پیدا می‌کند و از این رو با اجتماع، فرهنگ، سنت، قومیت و سیاست، ارتباطی تنگاتنگ دارد (تستد؛ ۲۰۱۴). ورزش دنیایی است که ارزش‌های اجتماعی ویژه‌ای را منعکس می‌کند (رکوک و پیرسون؛ ۲۰۱۲). تجلی ارزش‌ها از طریق ورزش نشان‌دهنده نقش مهم آن در جامعه است. ورزش در حکم نهادی اجتماعی با سطوح متعدد و فراوانی از روابط اجتماعی و شبکه‌های اجتماعی مرتبط است (کینگ؛ ۲۰۱۵) و با عناصر گوناگونی مانند پایگاه اجتماعی، سرمایه اجتماعی، سرمایه فرهنگ، حضور و عملکرد رسانه‌های جمعی، روابط قومی و نژادی، پوشش، زبان، فرهنگ و ارزش‌های اجتماعی مردم و تماشاگران پیوستگی درونی دارد (سون و بومستر؛ ۲۰۱۵). ورزش یکی از مهم‌ترین نهادهای جوامع مدرن صنعتی است که بخش اعظم جمعیت هر کشوری به اشکال گوناگون با آن سروکار دارند و پرطرفدارترین، جذاب‌ترین، پربیننده‌ترین و هیجان‌انگیزترین امر اجتماعی محسوب می‌شود (نیازی‌پور و سهرابی، ۲۰۱۳). ورزش علاوه بر اینکه فعالیتی فردی برای افزایش توان فیزیکی و روحی محسوب می‌شود، دارای مزایای اجتماعی است. پیوند آن با اقتصاد، فرهنگ و سیاست به‌اندازه‌ای است که به‌جرت می‌توان ورزش را یکی از گزینه‌های فرهنگی، سیاسی و اقتصادی محسوب کرد. به‌علاوه، ورزش یکی از نشانه‌های توانمندی دولت‌ها در سطوح بین‌المللی و جهانی است (جلالی، ۲۰۱۱). ورزش، به‌عنوان پدیده‌ای اجتماعی، محصول و نتیجه نظام اجتماعی و مناسبات حاکم بر همان جامعه است. کج‌روی، خشونت و پرخاشگری نیز بخشی از واقعیت‌های ورزشی است

(سعادت، عباس‌زاده و حاتمی، ۲۰۱۳). خشونت‌ورزشی در طول دهه اخیر به مسئله‌ای جهانی تبدیل شده است. علت آن هم‌جوشی هویت اجتماعی با پیوندهای گروهی است که در رفتارهای شخصی تأثیرگذار است (نیوسن؛ ۲۰۱۷). به‌دلیل هویت گروهی و خرده‌فرهنگی، خشونت در بازی ورزشی امری رایج است و علت آن اجتماعی بودن پدیده ورزش است (مراد، ۲۰۱۳). از سوی دیگر، می‌توان علت خشونت را ضعف نهادهای اجتماعی در برقراری تعامل، همبستگی و انسجام اجتماعی دانست (مارتین و تیلور، ۱۹۹۷). خشونت و پرخاشگری در نظام ورزشی تقریباً از آغاز رواج این رشته هم‌زاد و همراه آن بوده است. نگاهی به برخی وقایع تاریخی خشونت‌بار در این عرصه نشان می‌دهد که سابقه چنین رویدادهایی حتی به قرن نوزدهم نیز می‌رسد، اما با وجود پیشینه‌ای چنین طولانی، توجه به منشأ و عامل‌های بروز رفتار خشونت‌آمیز بین طرفداران گروه‌های ورزشی از دهه ۱۹۶۰ میلادی نظر جامعه‌شناسان و اصحاب علوم اجتماعی را به خود جلب کرده است. پژوهش درباره خشونت و پرخاشگری تماشاگران ورزشی از اواخر ۱۹۶۰ در بریتانیا به‌تدریج مورد توجه قرار گرفت و از اواسط دهه ۱۹۸۰ سایر کشورهای اروپایی نیز به‌گونه‌ای مستمر به این موضوع پرداختند. به عقیده هال<sup>۱</sup> (۱۹۷۸) رسانه‌ها، گروه‌های همسال، یادگیری و تقلید رفتار پرخاشگرانه نقشی مهم در بروز رفتارهای پرخاشگرانه از سوی تماشاگران فوتبال دارند (رحمتی، ۲۰۰۹). در کنار هر پدیده جذاب و پرطرفداری حاشیه منفی هم شکل می‌گیرد. در حاشیه ورزش، اوباشگری و خشونت‌گرایی زمینه‌نامساعدی در ورزشگاه و اطراف آن ایجاد می‌کند. فوکویا وجود رفتارهای خشونت‌آمیز و تخریبی در ورزشگاه را نشانه‌ای از نبود سرمایه اجتماعی در عرصه تماشاگری و هواداری از باشگاه ورزشی

4. Swann WB and Buhrmester  
5. Newson  
6. Hall

1. Tuastad  
2. Rookwood J and Pearson  
3. King

از سوی افراد حاضر و شرکت‌کننده در رویدادهای ورزشی در برابر سایر بازیکنان، تماشاگران، مربیان، مقامات ورزشی، عامه مردم و اموال صورت می‌گیرد (رحمتی و محسنی تبریزی، ۲۰۰۳). تولیدات رسانه‌ای، جنجال‌سازی مطبوعات، رفتار ناشایست بازیکنان و مربیان و داوران گروه‌های ورزشی و عکس‌العمل‌های خشونت‌آمیز پلیس از عوامل مهم خشونت ورزشی‌اند (تننباوم و سینگر، ۱۹۹۷). مطالعات نشان می‌دهد مجموعه‌ای از متغیرهای موقعیتی، محیطی، اجتماعی (خانواده و همسالان) ذهنی در بروز خشونت تماشاگران دخالت دارند. رویکرد دیگری تحت عنوان رویکرد تفاوت‌های فردی، آشوبگران آینده را افرادی عصبی، خشن، محرک، شورش‌طلب و ضداجتماعی توصیف کرده است. افراد طرفدار صلح با نقش میانجی‌گری به‌عنوان نیروهای غیررسمی برای کنترل تماشاگران ایفای نقش می‌کنند. به‌نظر بندورا، یادگیری تنها مستلزم تجربه مستقیم پاداش و تنبیه نیست، بلکه از طریق مشاهده دیگران نیز تحقق می‌یابد (هروی و پیوترسکا، ۲۰۱۳). پرخاشگری امری ذاتی در کنشگران نیست، بلکه نوعی رفتار اجتماعی است که از طریق تجربه مستقیم یا مشاهده رفتار دیگران آموخته می‌شود (اینگل، ۲۰۱۳). متغیرهای هیجان‌طلبی و عقده‌گشایی، سابقه درگیری و نزاع، تیم‌گرایی، ازهم‌گسیختگی روانی خانواده، تأثیرپذیری از گروه همسالان و اوباشگری رابطه معنی‌داری با یکدیگر دارند (قاسمی و همکاران، ۲۰۰۹). متغیر قومیت در بین هواداران تأثیر به‌سزایی در پرخاشگری تماشاگران دارد (وادینگتون و همکاران، ۱۹۹۸). مطالعات نشان می‌دهد متغیرهای عدم انسجام خانواده، سرمایه فرهنگی خانواده، نگرش منفی به هواداران تیم رقیب، اشتباهات داوری، نگرش تحریک‌برانگیز پلیس به تماشاگران، تحریک‌های

می‌داند (جلالی، ۲۰۱۳). شکست و ناکامی اجتماعی تماشاگران احتمال ارتکاب رفتارهای تخریبی را در آن‌ها افزایش می‌دهد (صفابخش، ۲۰۰۶). اوباشگری تماشاگران ورزش تحت تأثیر هیجان‌زدگی و برانگیختگی حاصل از انبوه خلق شکل می‌گیرد (اسپایج، ۲۰۰۶). شواهد جامعه‌شناختی و انسان‌شناسی نشان می‌دهد خشونت‌های ورزشی بیشتر با درگیری شروع می‌شود و گاهی به مرگ نیز منجر می‌شود (مارش و هری، ۱۹۷۸). نظریه ادغام هویتی بیان می‌کند که گاهی مسئله پیوند اجتماعی باعث از بین رفتن مرز بین هویت فردی و گروهی می‌شود و زمینه آشفستگی را فراهم می‌آورد (سون و بورمستر، ۲۰۱۵). قرارگیری در چنین جمعی گاهی به شکل‌گیری سازمان خویشاوندی و شبکه‌های دوستی عمیق منجر می‌شود (سون و همکاران، ۲۰۱۲) و در صورت احساس ناکامی اقدام به پرخاشگری را شدت می‌بخشد (شیخ<sup>۳</sup> و همکاران، ۲۰۱۶؛ ویتهور<sup>۴</sup> و همکاران، ۲۰۱۴). خشونت و پرخاشگری، پدیده‌ای روانی-اجتماعی است که در محیط‌های جمعی هیجان‌آور امکان تجلی پیدا می‌کنند. در این میان عواملی همچون انسجام خانواده، اعتقاد به هنجارها و اعتماد به پلیس در خشونت و پرخاشگری تأثیرگذار است (سعادت و همکاران، ۲۰۱۳). هنگامی که جمعی تشکیل می‌شود، واکنش‌های هیجانی از فردی به فردی دیگر سرایت می‌کند و این مسئله تا جایی پیش می‌رود که هویت و خویش‌داری فرد از بین می‌رود. مواردی چون احساس گمنامی، نگرش ضداجتماعی، بی‌اعتمادی به مسئولان، احساس ناکامی و پرخاشگری باعث از بین رفتن هویت و خویش‌داری فرد می‌شود (جان‌بزرگی، ۲۰۱۱). پرخاشگری در عرصه فعالیت‌های ورزشی به شکل ابزاری و بازتابی یا کلامی و جسمانی تجلی می‌یابد و

4. Whitehouse  
5. Tenenbaum & Singer

1. Spaaij  
2. Marsh and Harré  
3. Sheikh

مطبوعات و رسانه‌ها رابطه‌ای مستقیم با پرخاشگری تماشاگران دارند (کوراکیس، ۲۰۰۴). خشونت در ورزش مانند هر کجرفتاری دیگری در جامعه نوعی انحراف از هنجارها محسوب می‌شود. وقتی خشونت در ورزش دیده می‌شود، مردم فوراً نگران اثرات این خشونت بر جامعه، به‌ویژه کودکان و نوجوانان می‌شوند؛ زیرا الگوپذیری از ورزشکاران می‌تواند به الگوپذیری نامناسب نیز منجر شود. بعضی به خشونت در ورزش به‌عنوان جزئی اجتناب‌ناپذیر می‌نگرند، اما عده‌ای دیگر آن را محل بازی می‌دانند. گسترش شهرنشینی، دگرگونی در الگوهای اوقات فراغت، اهمیت یافتن فوتبال و نقش هویت‌بخش آن برای طرفداران، واکنش‌های گاه سخت‌گیرانه و نسنجیده نیروهای کنترل اجتماعی به همراه توجه زیاد و افراطی رسانه‌ها به این ورزش از جمله عوامل دیگری هستند که در شکل‌گیری رفتار پرخاش‌جویانه و خشونت‌آمیز تماشاگران فوتبال در کشورهای مختلف نقش مؤثری دارند. علیرغم تفاوت‌های مذکور، شباهت‌هایی نیز در مورد خصوصیات اجتماعی و فرهنگی طرفداران خشونت‌گرایی فوتبال مشاهده می‌شود که از آن جمله می‌توان به خاستگاه طبقاتی پایین، رواج بیکاری بین آن‌ها، تحصیلات کم و جوان بودن اغلب آن‌ها اشاره کرد. افزون بر این، طرفداران افراطی و خشونت‌گرایی فوتبال در جامعه نوعی خرده‌فرهنگ خاص خود را دارند که حول محور هواداری از تیم‌های موردعلاقه‌شان شکل گرفته، اما در بیشتر موارد سازمان‌دهی رسمی ندارد. پس اختلال و سوء کارکرد در متغیرها و عواملی که بر فرآیند جامعه‌پذیری مؤثرند سبب افزایش میزان گرایش جمعیت مورد مطالعه به ارتکاب رفتار و حرکات پرخاش‌جویانه و خشونت‌آمیز ورزشی می‌شود. برخی از این متغیرها مانند سازوکارهای کنترل و نظارت بر رفتار توسط والدین، تنش در محیط خانواده و ارتباط با بستگان و خویشاوندان دارای سابقه جرم و کجروی ناظر بر فرآیند جامعه‌پذیری اولیه‌اند و بر اهمیت نهاد

خانواده و کارکرد آن در شکل‌گیری رفتار مذکور دلالت دارند. برخی دیگر از متغیرها مانند گروه متغیرهای مربوط به بحران‌ها و وقایع زندگی و ارتباط با دوستان و همسالان دارای سابقه جرم و کجروی که بر متغیر وابسته یعنی رفتار خشن و پرخاش‌جویانه ورزشی تأثیر معنی‌دار دارند، ضمن تأثیرپذیری از عوامل مربوط به جامعه‌پذیری اولیه، خود نیز در زمره عوامل مؤثر بر جامعه‌پذیری ثانویه جای می‌گیرند. افزون بر این، عوامل و متغیرهای دیگری نیز در گرایش جمعیت مورد مطالعه به خشونت و پرخاشگری ورزشی نقش دارند که برخی از آن‌ها مانند سازوکارهای ارتباط با باشگاه موردعلاقه، ارتباط با رسانه‌های ورزشی و ارتباط اجتماعی و ورزشی خود طرفداران با یکدیگر جزو عواملی محسوب می‌شوند که علاوه بر تأثیرگذاری بر جامعه‌پذیری ورزشی طرفداران، به‌اتفاق عوامل دیگر مانند سازگاری بین اهداف ورزشی و ابزارهای تحقق آن‌ها و رضایت از امکانات و تسهیلات ورزشگاه عناصر کارکردی ساختار فعالیت طرفداران فوتبال را شکل می‌دهند. درنهایت، برخی عوامل مانند اهمیت و حساسیت نتیجه بازی، حرکات و اعمال خشونت‌آمیز و پرخاش‌جویانه بازیکنان در هنگام برگزاری بازی‌ها و کیفیت داوری تنها به‌صورت موردی و با توجه به وضعیت حاکم بر بازی‌ها بر میزان خشونت و پرخاشگری ورزشی طرفداران تأثیر می‌گذارند. تعدد مسائل و حوزه‌های درگیر با خشونت در ورزش سبب شده است تا ابهامات اساسی در این خصوص ایجاد شود؛ از این رو، بررسی جامع تحقیقات انجام شده در حوزه خشونت در ورزش می‌تواند با رفع بسیاری از ابهامات به ایجاد علم و آگاهی در خصوص خشونت در ورزش کمک نماید.

در سال‌های اخیر، در زمینه مفهوم خشونت‌های ورزشی مطالعاتی انجام شده که از ابعاد مختلف به بررسی ارتباط بین این دو مفهوم پرداخته‌اند. گستردگی و پراکندگی پژوهش‌ها در این حوزه و رواج رویکردهای

متعدد، لزوم انجام فراتحلیلی منسجم برای نیل به تصویری جامع‌تر از وضعیت موجود و ارائه تصویری یکپارچه از یافته‌های علمی در این حوزه را ایجاب کرده است. با توجه به تعدد تحقیقات انجام شده در این حوزه، می‌توان امید داشت که با بررسی و مطالعه تحقیقات جامع و بومی در این حوزه به ابعاد مختلف بروز خشونت در ورزش پی برد. با توجه به اینکه خشونت می‌تواند در محیط‌های مختلف تحت‌الشعاع مسائل گوناگونی قرار گیرد، بررسی و مطالعه تحقیقات تخصصی در ایران می‌تواند ابعاد تازه‌ای از خشونت ورزشی را آشکار کند؛ از این رو بررسی تحقیقات انجام شده در داخل کشور در خصوص خشونت در ورزش می‌تواند در مدیریت خشونت و کمک به مدیران و متخصصان به‌منظور کاهش خشونت به‌کار گرفته شود.

### روش پژوهش

فرا تحلیل عبارت است از رویکردی کمی که به‌منظور ترکیب نظام‌مند پژوهش‌های قبلی برای دست‌یابی به جمع‌بندی دربارهٔ بدنهٔ پژوهش و کشف دانش جدید انجام می‌شود و هدف آن تلفیق و ترکیب یافته‌های آن پژوهش‌ها است. در فراتحلیل ابتدا هدف پژوهشگر مشخص و مسئلهٔ پژوهش به‌روشنی تعریف می‌شود. در مرحلهٔ دوم در میان مطالعات موجود از آن‌ها که با ملاک‌های پژوهش مورد نظر هماهنگی دارند نمونه‌گیری می‌شود. در مرحلهٔ سوم، داده‌ها جمع‌آوری و ویژگی آن‌ها بر اساس هدف پژوهش فراتحلیلی کدگذاری و طبقه‌بندی می‌شود و نتایج مطالعه به مقیاس کمی مشترکی تبدیل می‌شود به‌طوری که قابل‌مقایسه باشند. سرانجام برای بررسی روابط بین

ویژگی مطالعات و یافته‌ها از روش آماری استفاده می‌شود. فرضیهٔ اصلی این پژوهش، ترکیب و مقایسهٔ یافته‌های مجزای پژوهش‌های موجود در زمینهٔ خشونت و به‌دست آوردن نتیجه‌ای منسجم از میان نتایج پراکنده با استفاده از روش‌های آماری نیرومند است. جامعهٔ آماری، پژوهش‌های انجام شده بین سال‌های ۱۳۷۹-۱۳۹۷ شامل ۳۴ مقالهٔ علمی چاپ شده در فصلنامه‌های معتبر علمی - پژوهشی بود که با استفاده از نمونه‌گیری هدفمند، سیزده پژوهش مرتبط با موضوع برای ورود به نرم‌افزار انتخاب شدند. ملاک این تحقیقات، موضوع تحقیقات، نشریه‌ای که مقالات در آن چاپ شده‌اند، تخصص نویسندگان در خصوص خشونت در ورزش و رعایت استانداردهای کلی در تحقیقات بود. برای بررسی این تحقیقات از روش فراتحلیل استفاده شد. روش فراتحلیل مجموعهٔ روش‌های آماری است که برای حل تناقض حاصل از پژوهش‌های آزمایشی و همبستگی به‌کار می‌رود که به‌طور مستقل و در ارتباط با موضوعی واحد انجام شده‌اند. فراتحلیل نتایج مطالعات مختلف را به مقیاس مشترک تبدیل می‌کند و با روش‌های آماری رابطهٔ بین ویژگی‌های مطالعات و یافته‌ها را می‌کند. برای انجام روش فراتحلیل در تحقیق حاضر از نرم‌افزار سی‌ام‌ای ۲ استفاده شد.

### یافته‌ها

همان‌طور که بیان شد، با توجه به پوشش اهداف پژوهش، سیزده مقاله و پژوهش به‌عنوان پژوهش‌های نهایی برای بررسی مشخص شدند. در جدول شمارهٔ ۱ تعداد پژوهش‌های فراتحلیل گزارش شده است.

## جدول ۱. پژوهش‌های منتخب حوزه‌ی خسونت ورزشی

| کد | عنوان  | مشخصات پژوهش                |
|----|--|-----------------------------|
| ۱  | توصیف جامعه‌شناختی عوامل مؤثر بر وندالیسم و اوباشگری در ورزش فوتبال                                      | قاسمی و همکاران (۲۰۰۹)      |
| ۲  | بررسی عامل‌های جامعه‌شناختی خسونت و پرخاشگری تماشاگران فوتبال (مطالعه موردی: شهر تهران)                  | رحمتی و محسنی تبریزی (۲۰۰۱) |
| ۳  | بررسی عوامل فرهنگی - اجتماعی رفتار هیجانی تماشاگران فوتبال   | وثوقی و خسروی نژاد (۲۰۰۹)   |
| ۴  | بررسی عوامل پرخاشگری در میدان‌های ورزشی از دیدگاه ورزشکاران، تماشاگران و متخصصان تربیت‌بدنی              | همتی نژاد و همکاران (۲۰۰۰)  |
| ۵  | بررسی عوامل گروهی و خرده‌فرهنگی مؤثر بر خسونت‌گرایی تماشاگران فوتبال                                     | عنبیری (۲۰۰۹)               |
| ۶  | بررسی دلایل پرخاشگری تماشاگران فوتبال شهر رشت در ورزشگاه‌ها و ارائه راهکارهایی جهت کاهش آن               | پورزننگار (۲۰۱۸)            |
| ۷  | بررسی عوامل مدیریتی مؤثر بر نقش ناچا در مواجهه با رفتارهای خسونت‌آمیز تماشاگران در ورزش فوتبال شهر تهران | شهبایی و همکاران (۲۰۱۶)     |
| ۸  | بررسی جامعه‌شناختی عوامل مؤثر بر پرخاشگری در بین تماشاگران فوتبال  | عباس زاده و همکاران (۲۰۱۷)  |
| ۹  | ارائه مدل فرایندنگر بروز پرخاشگری و چارچوب کنترل آن در تماشاگران فوتبال                                  | شفیعی و همکاران (۲۰۱۶)      |
| ۱۰ | بررسی عوامل اجتماعی - ارتباطی مؤثر در گرایش به تماشاگران فوتبال ایران به خسونت و اوباشگری                | پرویزی و همکاران (۲۰۱۱)     |
| ۱۱ | عوامل روان‌شناختی مؤثر بر بروز رفتارهای تخریبی جمعی (مورد کاوی تماشاگران فوتبال)                         | جان بزرگی (۲۰۱۱)            |
| ۱۲ | بررسی دیدگاه هواداران تیم‌های فوتبال اهواز در خصوص عوامل مؤثر بر بروز پرخاشگری                           | غلامی و حیدری نژاد (۲۰۱۵)   |
| ۱۳ | تحلیل عاملی متغیرهای بروز پرخاشگری در تماشاگران از دیدگاه داوران فوتبال ایران                            | رضائی نژاد و همکاران (۲۰۱۳) |

در جدول ۲ وضعیت پژوهش‌های منتخب برای ورود به نرم‌افزار ارائه شده است.

## جدول ۲. خلاصه وضعیت پژوهش‌های فرا تحلیل برگزیده برای ورود به نرم‌افزار

| کد | روش بررسی | فن پژوهش  | شیوه نمونه‌گیری             | جامعه آماری | حجم نمونه |
|----|-----------|-----------|-----------------------------|-------------|-----------|
| ۱  | کمی       | پرسش‌نامه | نمونه‌گیری لایه‌ای در دسترس | ۸۰۰۰        | ۳۸۴       |
| ۲  | کمی       | پرسش‌نامه | تصادفی ساده                 | ۳۲۰۰۰       | ۴۰۴       |
| ۳  | کمی       | پرسش‌نامه | تصادفی ساده                 | ۴۴۰         | ۲۲۰       |
| ۴  | کمی       | پرسش‌نامه | تصادفی ساده                 | ۴۰۰۰        | ۳۸۵       |
| ۵  | کمی       | پرسش‌نامه | خوشه‌ای طبقه‌ای             | ۱۰۲۰        | ۵۰۰       |
| ۶  | کمی       | پرسش‌نامه | خوشه‌ای                     | -           | ۳۷۵       |
| ۷  | کمی       | پرسش‌نامه | تصادفی ساده                 | -           | ۴۰۰       |
| ۸  | کمی       | پرسش‌نامه | هدفمند                      | ۷۰۰۰۰       | ۴۰۰       |
| ۹  | کمی       | پرسش‌نامه | تصادفی                      | ۴۸۰۰        | ۱۱۹۵      |
| ۱۰ | کمی       | پرسش‌نامه | تصادفی                      | -           | ۳۸۴       |
| ۱۱ | کمی       | پرسش‌نامه | نمونه‌گیری تصادفی           | ۵۰۰۰۰       | ۴۰۷       |
| ۱۲ | کمی       | پرسش‌نامه | تصادفی ساده                 | ۶۵۰۰        | ۳۵۴       |
| ۱۳ | کمی       | پرسش‌نامه | تصادفی                      | ۴۰۰۰        | ۵۰۰       |

جدول ۳. نتایج آماری فراتحلیل

| اندازه اثر و روابط بین متغیرها |            |          |         |          |          |
|--------------------------------|------------|----------|---------|----------|----------|
| متغیر پژوهش                    | اندازه اثر | حد پایین | حد بالا | مقدار زی | مقدار پی |
| حمایت تیمی                     | ۰/۳۴۴      | -۰/۲۲۷   | ۰/۲۰۱   | ۱۱/۹۰۱   | ۰/۰۰۰    |
| ازهم‌گسیختگی خانواده           | ۰/۱۷۴      | -۰/۰۲۹   | ۰/۱۱۸   | ۳/۱۹۸    | ۰/۰۰۱    |
| گروه همسالان                   | ۰/۱۱۴      | -۰/۰۸۹   | ۰/۱۰۵   | ۲/۹۳۱    | ۰/۰۰۴    |
| کنترل پلیس                     | ۰/۲۶۴      | -۰/۲۲۶   | ۰/۳۰۱   | ۱۳/۱۶۴   | ۰/۰۰۰    |
| سابقه رفتار مجرمانه            | ۰/۳۴۸      | -۰/۲۸۱   | ۰/۲۳۵   | ۱۵/۰۸۹   | ۰/۰۰۰    |
| عملکرد رسانه جمعی              | ۰/۳۸۲      | -۰/۴۷۱   | ۰/۵۳۱   | ۲۶/۷۵۹   | ۰/۰۰۰    |
| ناکامی اجتماعی                 | ۰/۵۲۶      | -۰/۵۰۲   | ۰/۵۴۹   | ۳۴/۷۹۵   | ۰/۰۰۰    |
| پایگاه اقتصادی - اجتماعی       | ۰/۵۴۵      | -۰/۵۱۹   | ۰/۵۱۹   | ۳۲/۷۷۴   | ۰/۰۰۰    |
| نظارت اجتماعی                  | ۰/۰۸۱      | -۰/۰۰۵   | ۰/۱۶۶   | ۱/۸۴۱    | ۰/۰۰۱    |
| میزان تحصیلات                  | ۰/۰۴۲      | -۰/۱۱۴   | ۰/۱۷۰   | ۰/۰۹۹    | ۰/۳۰۱    |
| انسجام اجتماعی تیمی            | ۰/۲۴۶      | -۰/۱۶۹   | ۰/۳۲۰   | ۶/۱۱۴    | ۰/۰۰۰    |
| باورهای مذهبی                  | ۰/۳۸۴      | -۰/۳۲۹   | ۰/۴۱۷   | ۱۴/۹۸۴   | ۰/۰۰۰    |
| خرد فرهنگ قومی                 | ۰/۴۸۴      | -۰/۴۵۳   | ۰/۵۱۳   | ۲۶/۰۹۷   | ۰/۰۰۰    |
| سن                             | ۰/۰۱۳      | -۰/۰۱۴   | ۰/۱۶۰   | ۰/۰۴۲    | ۰/۲۱۳    |

- بین کنترل پلیس و خشونت ورزشی رابطه‌ای معنی‌دار وجود دارد. نظام کنترل پلیسی با اعمال نظارت و اتخاذ سازوکارهای انتظامی می‌تواند میزان گرایش به خشونت را افزایش یا کاهش دهد.

- بین سابقه رفتار مجرمانه و خشونت ورزشی رابطه‌ای معنی‌دار وجود دارد. برحسب یافته‌ها، افرادی که سابقه مجرمانه دارند، در مقایسه با افرادی که سابقه مجرمیت ندارند، به احتمال ۹۹ درصد گرایش به خشونت ورزشی خواهند داشت.

- بین عملکرد رسانه جمعی و خشونت ورزشی رابطه‌ای معنی‌دار وجود دارد. رسانه‌های جمعی با نحوه تبلیغ و القای رفتارهای اجتماعی مناسب می‌توانند خشونت ورزشی را کاهش دهند؛ به این معنی که بین عملکرد رسانه جمعی و خشونت ورزشی رابطه‌ای معکوس وجود دارد؛ هرچه عملکرد رسانه جمعی بهتر باشد، میزان گرایش به خشونت ورزشی کاهش خواهد یافت.

جدول ۳ نشان می‌دهد نتایج مطالعات برگزیده در سطح ۹۹ درصد اطمینان به شرح زیر است:

- بین حمایت تیمی و خشونت ورزشی رابطه‌ای معنی‌دار وجود دارد. هر چه حمایت تیمی بیشتر باشد، به همان اندازه تماشاگران به دلیل تعصب اجتماعی، وابستگی تیمی و داشتن علقه‌های عاطفی گرایش بیشتری به خشونت پیدا می‌کنند.

- بین ازهم‌گسیختگی خانواده و خشونت ورزشی رابطه‌ای معنی‌دار وجود دارد. خانواده‌هایی که ازهم‌گسیختگی را تجربه کرده‌اند، به احتمال ۹۹ درصد در رخداد‌های ورزشی گرایش به خشونت پیدا می‌کنند.

- بین گروه همسالان و خشونت ورزشی رابطه‌ای معنی‌دار وجود دارد. گروه همسالان در یادگیری خشونت ورزشی مؤثر است؛ به این معنی که می‌تواند در شبکه‌ای اجتماعی و پیوندی برای حمایت از تیم ورزشی میزان گرایش به خشونت ورزشی را در تقابل با تیم‌های دیگر افزایش دهد.

مذهبی بیشتر باشد، به همان اندازه از رفتارهای خشونت‌بار افراد در رویدادهای ورزشی کاسته می‌شود. -بین خرده‌فرهنگ قومی و خشونت‌ورزشی رابطه‌ای معنی‌دار وجود دارد. بر اساس یافته‌ها می‌توان گفت هرچه خرده‌فرهنگ قومی قوی‌تر و بیشتر باشد، گرایش به خشونت در رویداد ورزشی نیز بیشتر می‌شود. -یافته‌ها نشان می‌دهد بین سن و خشونت‌ورزشی رابطه معنی‌داری وجود ندارد.

#### بررسی فرض همگنی مطالعات

در جدول ۴ نتایج آزمون کیو ارائه شده است. با توجه به اطلاعات این جدول با اطمینان ۹۹ درصد فرض صفر مبنی بر همگن بودن مطالعات رد می‌شود؛ به بیانی دیگر معنی‌دار بودن شاخص کیو نشان‌دهنده وجود ناهمگنی در اندازه اثر پژوهش‌های اولیه است، اما از آنجا که این شاخص به افزایش تعداد اندازه اثر حساس است و با افزایش تعداد اندازه اثر توان این آزمون برای رد همگنی افزایش می‌یابد، مجذور آی شاخص دیگری است که به همین منظور استفاده می‌شود. ضریب مجذور آی دارای مقداری از صفر تا ۱۰۰ درصد است و در واقع مقدار ناهمگنی را به صورت درصد نشان می‌دهد. هر چه مقدار این ضریب به ۱۰۰ درصد نزدیک‌تر باشد، نشان‌دهنده ناهمگنی بیشتر اندازه اثرهای پژوهش‌های اولیه است. نتایج ضریب مجذور آی مؤید این مطلب است که حدوداً ۹۸/۸۷۲ درصد از تغییرات کل مطالعات به ناهمگنی مطالعات مربوط است.

- بین ناکامی اجتماعی و خشونت‌ورزشی رابطه‌ای معنی‌دار وجود دارد. ناکامی اجتماعی طرفداران گروه‌های ورزشی در مسابقات و رویدادهای ورزشی باعث تولید انتشاری نفرت و انتقام و گرایش به خشونت ورزشی می‌شود.

- بین پایگاه اقتصادی و خشونت ورزشی رابطه‌ای معنی‌دار وجود دارد. پایگاه اقتصادی - اجتماعی افراد با خشونت ورزشی رابطه معکوس دارد. با ۹۹ درصد اطمینان، هرچه پایگاه اقتصادی - اجتماعی افراد بالاتر باشد، گرایش به خشونت‌ورزشی کمتر خواهد شد.

- بین نظارت اجتماعی و خشونت ورزشی رابطه معنی‌دار وجود دارد. بر این اساس، هرچه نظارت اجتماعی (رسمی و غیررسمی) بر افراد بیشتر باشد، احتمال گرایش به خشونت در رخدادها و ورزشی کمتر خواهد بود.

- یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد بین میزان تحصیلات و خشونت‌ورزشی رابطه معنی‌داری وجود ندارد.

- بین انسجام اجتماعی تیمی و خشونت ورزشی رابطه‌ای معنی‌دار وجود دارد. هر چه انسجام اجتماعی بیشتر باشد، گرایش به خشونت در برابر تیم‌های رقیب نیز بیشتر می‌شود.

- بین باورهای مذهبی و خشونت‌ورزشی رابطه‌ای معنی‌دار وجود دارد. باورهای مذهبی تأثیر معکوسی در گرایش به خشونت‌ورزشی دارد. هرچه میزان باورهای

جدول ۴. نتایج حاصل از آزمون کیو

| شاخص آماری | مقدار آزمون کیو | درجه آزادی | سطح معنی‌داری | مجذور آی |
|------------|-----------------|------------|---------------|----------|
| نتایج      | ۵۴۳/۶۷۲         | ۱۷         | ۰/۰۰۲         | ۹۸/۸۷۲   |

اعتبار نتایج فراتحلیل می‌شود، عدم دسترسی پژوهشگر به تمام مطالعاتی است که در فاصله زمانی خاص در موضوع مورد بررسی انجام شده‌اند. به‌منظور بررسی این

#### بررسی فرض خطای تورش یا انتشار

بخش دیگر فرآیند فراتحلیل بررسی خطای انتشار است. یکی از مشکلاتی که موجب مخدوش شدن



مشاهده شود. این حالت خط رگرسیونی را ایجاد می‌کند که برشی از خط رگرسیون اصلی است. اگر برش خط رگرسیونی با سطح مورد انتظار تفاوت داشته باشد، ممکن است علت آن سوگیری انتشار باشد. نتایج بررسی روش رگرسیون خطی اگر به منظور بررسی سوگیری انتشار به شرح جدول ۵ ارائه شده است.

فرض، از روش رگرسیونی اگر، روش همبستگی رتبه‌ای بگ و مزومدار و N ایمن از خطا استفاده شده است که نتایج آن‌ها در ادامه ارائه شده است. نتایج روش رگرسیون خطی اگر در نبود سوگیری انتشار انتظار می‌رود در پژوهش‌های کوچک، اثر استاندارد کوچک و در پژوهش‌های بزرگ، اثر استاندارد بزرگ

جدول ۵. نتایج بررسی روش رگرسیون خطی اگر

| شاخص آماری | برش   | خطای استاندارد | مقدار تی | سطح معنی‌داری<br>یک دامنه | دو دامنه |
|------------|-------|----------------|----------|---------------------------|----------|
| نتایج      | ۳/۱۵۹ | ۱۹/۷۶          | ۰/۰۹۹    | ۰/۴۶۱                     | ۰/۹۲۲    |

بر اساس نتایج رگرسیون خطی اگر، فرض صفر مبنی بر متقارن بودن نمودار کیفی و عدم سوگیری انتشار تأیید می‌شود.

جدول ۶. اندازه اثر کل عوامل مؤثر بر متغیر خشونت ورزشی

| متغیر مستقل معنی‌دار     | اندازه اثر کلی | سطح اثرگذاری |
|--------------------------|----------------|--------------|
| حمایت تیمی               | ۰/۲۴۴          | متوسط        |
| ازهم‌گسیختگی خانواده     | ۰/۱۷۴          | پایین        |
| گروه همسالان             | ۰/۱۱۴          | پایین        |
| کنترل پلیس               | ۰/۲۶۴          | متوسط        |
| سابقه رفتار مجرمانه      | ۰/۳۴۸          | زیاد         |
| عملکرد رسانه جمعی        | ۰/۳۸۲          | زیاد         |
| ناکامی اجتماعی           | ۰/۵۲۶          | زیاد         |
| پایگاه اقتصادی - اجتماعی | ۰/۵۴۵          | زیاد         |
| نظارت اجتماعی            | ۰/۰۸۱          | کم           |
| انسجام اجتماعی تیمی      | ۰/۲۴۶          | متوسط        |
| باورهای مذهبی            | ۰/۳۸۴          | زیاد         |
| خرده‌فرهنگ قومی          | ۰/۴۸۴          | زیاد         |
| اندازه اثر کلی = ۰/۳۹۸   |                |              |

توانسته‌اند ۰/۲۰۱ از تغییرات متغیر خشونت ورزشی را تبیین کنند و ۰/۶۱ از تغییرات نیز مربوط به خطا، اثرات

نتایج جدول فوق نشان می‌دهد میزان اندازه اثر ترکیبی مجموع متغیرهای مستقل معنی‌دار بر متغیر وابسته خشونت ورزشی برابر با ۰/۳۹ است؛ به این معنی که

بیرونی و سایر عواملی است که در مدل پیش‌بینی نشده است.

### بحث و نتیجه‌گیری

نتایج پژوهش نشان داد حمایت تیمی، ازهم‌گسیختگی خانواده، گروه همسالان، کنترل پلیسی، سابقه رفتار مجرمانه، عملکرد رسانه جمعی، ناکامی اجتماعی، پایگاه اقتصادی - اجتماعی، نظارت اجتماعی، انسجام اجتماعی - تیمی، باورهای مذهبی و خرده‌فرهنگ قومی اندازه اثر معنی‌داری بر خشونت‌ورزشی دارند. در برخی تحقیقات به این مسئله اشاره شده است. رحمتی (۲۰۰۹) مشخص کرد که رسانه‌ها، گروه‌های همسال، یادگیری و تقلید رفتار پرخاشگرانه نقشی مهم در بروز رفتارهای پرخاشگرایانه از سوی تماشاگران فوتبال دارند. اسپایچ (۲۰۰۶) نیز مشخص کردند اوباشگری تماشاگران ورزش تحت تأثیر هیجان‌زدگی و برانگیختگی حاصل از انبوه خلق شکل می‌گیرد. به نظر می‌رسد خشونت به علت ماهیت خود تحت‌الشعاع مسائل مختلف قرار می‌گیرد. این مسئله نشان‌دهنده توجه به مسائل مربوط به خشونت در ابعاد مختلف است.

نظریه خرده‌فرهنگی، نقش قومیت را در بروز خشونت مؤثر می‌داند؛ به این معنی که ورزش در میان اقوام باعث ایجاد نوعی هویت قومی افراطی می‌شود و به آن‌ها نوعی حس اظهار وجود می‌دهد و در صورت داشتن نگاه انتقادی یا احساس محرومیت اجتماعی و ناکامی، برای اثبات هویت قومی خود خشونت‌های ورزشی بروز می‌دهند. با توجه به نتایج فراتحلیل می‌توان گفت علت عمده خشونت‌های ورزشی در سازوکارهای کنترل اجتماعی یا نظارت رسمی و غیررسمی است.

تحقیق حاضر همچنین نشان داد پایگاه‌های اجتماعی نقش مهمی در بروز خشونت در ورزش دارند. نیوسن (۲۰۱۷) مشخص کرد خشونت تحت‌الشعاع پایگاه‌های اقتصادی و اجتماعی قرار می‌گیرد. مراد (۲۰۱۳) نیز مشخص کرد پایگاه‌های اجتماعی به واسطه نقش خود بر میزان بروز خشونت در ورزش تأثیرگذارند. در نظریه‌های مختلف اشاره شده است که پایگاه‌های اجتماعی به علت اهمیتی که نزد افراد دارند، تأثیری مستقیم بر میزان خشونت در میان آنان می‌گذارند. در این میان، نظریه کنترل اجتماعی بر این تأکید دارد که برای کاستن از تمایل به رفتار خشونت‌بار در رویدادهای ورزشی باید همه افراد کنترل شوند. این نظریه همچنین رفتار خشونت‌ورزشی را پدیده‌ای عمومی و جهانی و نتیجه کارکرد ضعیف سازوکارهای کنترل اجتماعی عوامل فردی کنترل، نظیر خودپنداری منفی، ناکامی، روان‌پریشی و اعتمادبه‌نفس ضعیف می‌داند. از سوی دیگر، نظام‌های کنترل ناقص اجتماعی و فقدان تعهد نسبت به نهادهای بنیادین اجتماعی مانند خانواده، مدرسه و پلیس قرار دارند؛ به این معنی که خشونت‌ورزشی زمانی رخ می‌دهد که پیوند فرد با اجتماع سست یا شکسته می‌شود. نقض یک هنجار، رفتاری متعارض با خواسته‌ها و انتظارات اعضای جامعه است. اگر شخص چنین انتظاراتی را نادیده بگیرد به این معنی است که نسبت به خواسته‌های اعضای جامعه حساسیتی ندارد. تراویس هیرشی<sup>۱</sup> به‌عنوان یکی از بانیان تئوری کنترل اجتماعی معتقد است حلقه‌ها یا پیوندهای اجتماعی متعارف مثل زناشویی، دوستی، همکاری نقش کنترل‌کننده عمده‌ای در عدم گرایش به رفتارهای خشونت‌بار ایفا می‌کنند. هر قدر که این روابط و دل‌بستگی‌های فرد ضعیف باشد، استعداد وی برای گرایش به خشونت‌ورزشی بیشتر می‌شود. جامعه‌ای که وابستگی‌ها و حلقه‌های عاطفی میان افراد به صورت

به‌ویژه اخبار تکان‌دهنده در سراسر جهان پخش می‌شوند و بدین ترتیب حادثه‌ها در رسانه‌ها موقعیت قابل‌توجهی دارند. رسانه‌های همگانی، به‌ویژه تلویزیون، مجموعه‌ای از عوامل قدرتمند برای یادگیری پرخاشگری‌اند. کنش متقابل موفق بین ورزش و نظام‌های دیگر بی‌شک به نقش میانجی رسانه‌های جمعی وابسته است. رسانه‌های جمعی امکان مشارکت غیرفعال تماشاگران را در رویدادهای ورزشی فراهم می‌کنند، امری که یکی از خصوصیت‌های اصلی ورزش مدرن است. از طریق این رسانه‌ها، رویدادهای ورزشی در اختیار طیفی به‌مراتب وسیع‌تر از کسانی قرار می‌گیرد که به‌طور مستقیم در فعالیت‌های ورزشی درگیرند. ورزش از این راه، عرصه‌ی خصوصی را ترک می‌کند و پا به عرصه عمومی می‌گذارد که هر روز گسترده‌تر می‌شود. به عقیده‌ی ویس، وسایل ارتباط جمعی سبب تنوع شکل‌های ارتباطی شده است، به‌طوری‌که دایره‌ی نفوذ آن هرروز گسترده‌تر می‌شود و فضایی به وسعت تمام دنیا را در برمی‌گیرد، ولی متأسفانه همین رسانه‌ها با عملکردهای نابه‌جا و بزرگ‌نمایی صحنه‌های ورزشی از جمله صحنه‌های خشونت‌بار و پرخاشگرایانه، ایرادگیری‌های بیهوده و واهی از داور، بازیکنان و مربیان، قضاوت‌های ناعادلانه و ارزشی و متعصبانه، تخریب یکی از تیم‌های حاضر در میدان و ... سبب پیدایش و افزایش رفتارهای مخرب و پرخاش‌جویانه از سوی تماشاگران می‌شوند.

متقابل و قوی در آن وجود داشته باشد بهتر می‌تواند افراد خود را از خشونت در رخداد‌های ورزشی بازدارد؛ چون هر چه همبستگی میان جوانان، والدین، بزرگسالان و همسالان بیشتر باشد، جوانان بیشتر به فعالیت‌های مقبول اجتماعی علاقه‌مند می‌شوند و در آن‌ها مشارکت می‌کنند و هر چه بیشتر اعتقادات و جهان‌بینی مرسوم و مطلوب محیط اجتماعی را قبول کنند و به آن معتقد باشند، کمتر ممکن است اقدام به خشونت کنند. از طرف دیگر، عملکرد نظام رسانه نیز در خشونت‌های ورزشی اثرگذار است. رسانه‌ها منبع اصلی اندیشه‌ها و اطلاعات‌اند و می‌توانند نفوذ زیادی بر نگرش‌ها، عقاید و رفتار مردم داشته باشد. افزون بر این، از طریق فرآیندهای هنجارسازی و تصویرسازی به نظارت اجتماعی می‌پردازند. رسانه‌ها معمولاً تقویت‌کننده رفتارهای همساز یا در مواردی ناهمسانند و از طریق گزارش کردن نتایج هنجارشکنی‌ها و عرضه‌ی شیوه‌های مختلف تفکر درباره این مسائل به هنجارسازی می‌پردازند و عهده‌دار نظارت اجتماعی می‌شوند. بسیاری از افرادی که در رسانه‌ها فعالیت دارند بر این باورند که اخبار بد بیش از اخبار خوب مخاطبان را جذب می‌کند؛ بنابراین، آنچه بیشتر گزارش می‌شود اخبار منفی است و اخبار مثبت معمولاً توجه کمتری را جلب می‌کند. جنایت‌ها، تجاوزها، خشونت‌ها، پرخاشگری‌ها و سوءاستفاده از کودکان معمولاً در شهرهای بزرگ در ردیف اخبار مطرح در رسانه‌ها و

## منابع

1. Abas zadeh, M., Saadati, M., Kabiri, A., Ashayeri, T. (2017). Sociological study of factors affecting aggression among soccer spectators, *The Journal of Social Security Studies*. 9 (4), 35-70. (In Persian).
2. Anbari, M. (2009). Investigating the Factors of Group and Sub-Cultural Affecting the Violence of Football Spectators. *Journal of Cultural and Communications Studies*, 9, 17-44. (In Persian).
3. Courakis, N. (2004). "Football Violence: Not only a British Problem, European". *Journal on Criminal Policy and Research*, 46, 293-302.

4. Ghasemi, V., Zolaktaf, V., Norali, A. (2009). Sociological description of the factors affecting vandalism and mobbing in soccer sport. *Olympic magazine*, 45, 69-80. (In Persian).
5. Gholami, S., heydari nezhad, S. (2016). A survey on the viewpoints of Ahwaz soccer fans on the factors affecting the incidence of aggression, *Sport Management Studies*, 28, 121-134. (In Persian).
6. Harvey, A. & Piotrowska, A. (2013). "Intolerance and joy, violence and love among male football fans: Towards a psychosocial explanation of 'excessive' behaviours". *Sport in Society*, 16, 1404-1413.
7. HematiNezhad, M., Rahmani nia, F., Salehi, S., Kialashaki, R. (2013). Investigating the factors of aggression in sports fields from the point of view of athletes, spectators and nursing specialists. *Olympic*, 8 (4), 39-46. (In Persian).
8. Ingle, S. (2013). "Football hooliganism, once the English disease, is more like a cold sore now". *The Guardian*. [online]. November 4. Available at: <https://www.theguardian.com/football/blog/2013/nov/03/english-football-hooliganism> (accessed 30 July 2016).
9. Janbozorgi, E. (2011). Psychological factors affecting the appearance of collective destructive behaviors (Case study of soccer spectators). *Journal of Social Security Studies*, 2, 120-143. (In Persian).
10. Jalali, E. (2011). Investigation of violence in football stadiums of Tehran stadiums and providing a strategy for controlling it from the viewpoint of sports field managers. "Master's dissertation, Islamic Azad University, Karaj Branch. (In Persian).
11. King, A. (2015). "Frontline: Combat and Cohesion in the Twenty-First Century". Oxford: Oxford University Press.
12. Marsh, P. & Harré, R. (1978). "World of football hooligans". *Human Nature*, 1, 62-69.
13. Martyn, P. & Taylor, R. (1997). "Something for the weekend, sir? Leisure, ecstasy and identity in football and contemporary religion". *Leisure Studies*, 16, 37-49.
14. Murad, M. (2013). "Práticas de violência e mortes de torcedores no futebol brasileiro". *Revista USP* 99: 139-152. (In Portuguese).
15. Newson, M., Buhrmester, M. & Whitehouse, H. (2016). "Explaining lifelong loyalty: The Role of Identity Fusion and Self-Shaping Group Events". *PLoS ONE* 11: e0160427.
16. Niazi Poor, M., Sohrabi, P. (2013). An Investigation of the Relation Between Economic and Social Standing of Soccer Spectators and Conflicting Behaviors in Iran's Soccer Soccer. *Journal of Management on Law Enforcement*, 2 (22), 79-102. (In Persian).
17. Parvizi, Gh., Abdolrahmani, R., Moradi, Gh. (2011). Investigating the socio-communicative factors affecting the tendency towards Iranian football fans to be violent and mobbish. *Specialized Police Specialized Journal*, 3 (2), 23-45. (In Persian).
18. PoorZaranger, J. (2018). Investigating the reasons for the aggression of the spectators of the city of Rasht at the stadiums and providing solutions to reduce it, New research approaches in management and accounting, 5, 80-88. (In Persian).
19. Potter, J. & Wetherell, M. (1987). "Discourse and social psychology: Beyond attitudes and behaviour". *London: SAGE*.
20. Rahmati, M., Mohseni Tabrizi, A. (2001). Investigating the Sociological Factors of Violence and Aggression among Soccer Spectators (Case Study: Tehran City). *Olympic Magazine*, 11 (3), 91-77. (In Persian).
21. Ramezani Nezhad, R., Rahmati, M., Azadan, m. (2013). Factor analysis of the variables of aggression in football players. *Sports Management Studies*, 13, 210-214. (In Persian).

22. Rookwood, J. & Pearson, G. (2012). "The hoolifan: Positive fan attitudes to football 'hooliganism'". *International Review for the Sociology of Sport*, 47, 149-164.
23. Sadati, M., Abas Zadeh, M., Hatami, R. (2013). Investigating the relationship between cultural capital, social capital and aggression. *Journal of Law Enforcement, East Azarbaijan*, 3 (1), 1-25. (In Persian).
24. Safabakhsh, M. (2006). Investigating the collective behaviors of the fans of the two most popular clubs of Tehran in the professional soccer league. "Research Design, *Institute of Physical Education and Sports Sciences of Tehran University*". (In Persian).
25. Shahabi, M., Maleki, A., Zokaee, M., khondi, M. (2016). Investigating the Effective Managing Factors on the Role of NAJA in Facing the Violent Behaviors of Spectators in Tehran Football Soccer, *Social security*, 8 (3), 83-108. (In Persian).
26. Shafie, Sh., Salah, D., Abdale, H., Afrozeh, H. (2017). Presenting the Process-Oriented Model of Outbreak of Aggression and Its Controlling Framework in Football Spectators. 3 (4) (14), 51-67. (In Persian).
- Sheikh, H. Gómez, A., & Atran, S. (2016). "Empirical evidence for the devoted actor model". *Current Anthropology*, 57, S204-S209. (In Persian).
28. Spaaij, R. (2006). "The Prevention of Football Hooliganism: A Transnational Perspective". *Amsterdam School For Social Research*, 4-16.
29. Swann, W. B. & Buhrmester, M. D. (2015). "Identity fusion". *Current Directions in Psychological Science*, 24, 52-57.
30. Swann, W. B., Buhrmester, M. D., Gómez, A., et al. (2014). "What makes a group worth dying for? Identity fusion fosters perception of familial ties, promoting self-sacrifice". *Journal of Personality and Social Psychology*, 106, 912-926.
31. Tenenbaum, G. Stewart, E., Singer, R.N., Duda, J. (1997). "Aggression and violence in sport: AN ISSN Position Stand". *Journal of sports medicine and physical fitness*, 37(2), 146-150.
32. Tuastad, D. (2014). "From football riot to revolution". *The political role of football in the Arab world. Soccer & Society*, 15, 376-388.
33. Vosoghi, M., KHosravi Nezhad, S. (2009). Investigating the socio-cultural factors of emotional behavior of football fans. "*Social Sciences Research*", 3 (1), 117-140.
34. Waddington, I., Malcolm, D., Horak, R. (1998). "The Social Composition of football Crowds in Western Europe". *International Review for the Sociology of sport*, 33 (2), 155-169.
35. Whitehouse, H., McQuinn, B., Buhrmester, M., et al. (2014). "Brothers in arms: Libyan revolutionaries bond like family". *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 111, 17783-17785.

#### استناد به مقاله

رنجبری، ش.، علم، ز.، و شجاعی، و. (۱۳۹۸). فراتحلیل خشونت ورزشی در پژوهش‌های ایرانی. *مجله مطالعات روان‌شناسی ورزشی*، شماره ۲۸، ص. ۹۲-۱۷۹. شناسه دیجیتال: 10.22089/SPSYJ.2019.6678.1713

Ranjbari, Sh., Alam, Z., & Shojaei, V. (2019). Meta-analysis of Sport Violence in Iranian Research. *Journal of Sport Psychology Studies*, 28; Pp: 179-92. In Persian. Doi: 10.22089/SPSYJ.2019.6678.1713

## Meta-analysis of Sport Violence in Iranian Research

Sheida Ranjbari<sup>1</sup>, Zahra Alam<sup>2</sup>, and Vahid Shojaei<sup>3</sup>

Received: 2018/11/22

Accepted: 2019/04/09

---

---

### Abstract

The present study was designed and implemented to evaluate the effects of sport violence in Iranian research. In order to carry out the present meta-analysis, 13 related studies were conducted in the years 2000-2018 with the aim of evaluating the factors affecting sport violence and were published in valid internal journals. Selected research has been conducted in survey societies in different statistical societies and in terms of permanent measurements. In the first step, the evaluation of selected studies, homogeneous assumptions and dissemination errors was examined, which revealed that the results were heterogeneous and did not bias the published studies. The results of the research show that team support, family conflict, peer group, police control, criminal record, collective media function, social failure, socio-economic base, social monitoring, social-team cohesion, religious beliefs and ethnic subculture. Size of effect have a significant impact on violence.

**Keywords:** Violence, Sport, Ethnic Minorities, Social Cohesion, Meta-Analysis

---

---

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی  
پرتال جامع علوم انسانی

- 
1. Physical Education Group, Islamic Azad University, Urmia Branch, Urmia, Tehran, Iran (Corresponding Author) Email:ranjbarisheida@yahoo.com
  2. Physical Education Group, Islamic Azad University, Roodehen Branch, Roodehen, Tehran, Iran.
  3. Physical Education Group, Islamic Azad University, Sari Branch, Sari, Tehran, Iran